

HÄMEENLINNAN KAUPUNKI

**MAAHERRANPUISTON JA ALEKSIS KIVEN PUISTON
SEKÄ RANTAVYÖHYKKEEN KUNNOSTUSSUUNNITELMA**

**Eino Leinin puiston, Linnanpuiston ja
Kustaa III kadun hoito- ja kehittämisohjelma**

0107-D1098

28.8.2008

SISÄLLYSLUETTELO

1	TYÖN LÄHTÖKOHDAT	1
1.1	Yleistä.....	1
1.2	Tavoitteet.....	1
1.3	Työmenetelmät	1
2	EINO LEINON PUISTON , LINNAN PUISTON RANTAVYÖHYKKEEN SEKÄ KUSTAA III KADUN YMPÄRISTÖ- JA KASVILLISUUSSELVITYS SEKÄ HOITO- JA KEHITTÄMISOHJELMA	2
2.1	Yleistä.....	2
2.2	Historialliset lähtökohdat	3
2.3	Maisemalliset lähtökohdat.....	4
2.4	Toiminnalliset lähtökohdat	5
2.5	Rakenteelliset lähtökohdat.....	5
2.6	Hämeenlinnan kansallisen kaupunkipuiston hoito- ja käyttösuunnitelman sekä kaavalliset lähtökohdat.....	5
2.7	Tavoitteet koko alueelle.....	6
2.8	Osa-alueet ja niiden nykytilanne, tavoitteet sekä toimenpiteet	7
3	OHJEITA JATKOSUUNNITTELULLE	23
4	LÄHTEET	24
5	LIITTEET	25

Kannen kuva: Ote viistokuvasta, jossa näkyvät Linnanpuiston rantavyöhyke, Eino Leinon puisto ja Kustaa III:n katu. (Kuva Hämeenlinnan kaupunki / LOM Pictometry)

Muut raportin kuvat: EK / Else Kaloinen, HK/ Hämeenlinnan kaupunki, EE/ Eeva Eitsi, RG/Riikka Ger

HÄMEENLINNAN KAUPUNKI**MAAHERRANPUISTON JA ALEKSIS KIVEN PUISTON SEKÄ RANTAVYÖHYKKEEN KUNNOS-
TUSSUUNNITELMA****EINO LEINON PUISTON, LINNANPUISTON JA KUSTAA III KADUN HOITO-OHJELMA****1 TYÖN LÄHTÖKOHDAT****1.1 Yleistä**

Suunnittelualue on kulttuurihistoriallisesti arvokas. Kohdepuistoalueet sijaitsevat Vanajaveden rannalla ja kuuluvat kokonaisuudessaan v. 2001 perustetun kansallisen kaupunkipuiston alueeseen. Puistot ovat myös osa historiallisesti merkittävien rantapuistojen ketjua. Lisäksi koko suunnittelualue kuuluu Vanajaveden laakson valtakunnallisesti arvokkaaseen maisema-alueeseen. Eino Leinon puisto, joka on laajuudeltaan 4100 m², aloittaa Linnanpuiston kokonaisuuden Linnanpuiston rantavyöhykkeen kautta Hämeen linnalle. Hämeen linna ympäristöineen lukeutuu valtakunnallisesti arvokkaisiin kulttuurihistoriallisiin ympäristöihin.

Suunnittelukohde sijaitsee Hämeenlinnan keskustan koillislaidassa. Alue rajoittuu pohjoisessa linnaan, idässä Vanajaveteen, lännessä Kustaa III:n kaatuun, joka kuuluu myös kokonaisuudessaan suunnittelualueeseen, ja etelässä Aleksis Kiven puistoon.

1.2 Tavoitteet

Työn tavoitteena on ollut arvokkaan alueen kehittämisen ohjelmointi siten, että sen historialliset, maisemalliset ja toiminnalliset arvot otetaan huomioon. Työn lähtökohtana on kohteesta laadittu historia- ja maisemaselvitys (FCG Planeko Oy, 2008). Työn tavoitteena on ollut laatia vaiheittaiset puiston ja kasvillisuuden hoito- ja kehittämisohjeet edellä mainitun selvityksen sekä ympäristö- ja kasvillisuusselvityksen pohjalta kymmenelle vuodelle. Pinnoitteiden ja rakenteiden osalta sekä Kustaa III:n kadun osalta tavoitteena on ollut laatia myös vaiheittainen kehittämisohjelma ja antaa ohjeita jatkosuunnittelulle.

Hämeenlinnan kansallisen kaupunkipuiston hoito- ja käyttösuunnitelmassa Ympäristöministeriön vahvistamat tavoitteet ovat selvitys- ja suunnittelualueen osalta seuraavat: Näkymien ja yhteyksien säilyminen linnalle on Linnan puiston ja rantapuistojen ketjun aloittavan Eino Leinon puiston kehittämisen merkittävimpiä tavoitteita. Linnan ympäristön rantojen virkistyskäyttömahdollisuuksien parantaminen on niin ikään tärkeää. Rannan kevyen liikenteen väyliä tulee edelleen kehittää yhtenäisemmäksi verkostoksi.

1.3 Työmenetelmät

Ympäristö- ja kasvillisuusselvitys on laadittu Hämeenlinnan kaupungilta saadun puustokartoituksen sekä maastotöiden ja maaperätietojen perusteella. Maastoinventointien aikana alue on valokuvattu. Kasvillisuuden ja erilaisten pinnoitteiden nykytilanne on kuvailtu osa-alueittain. Rakenteiden, valaisimien ym. muiden elementtien kunto on niin ikään käyty läpi ja kirjattu ylös. Osa-alueittain on kuvailtu nykytilanne, tavoitteet sekä toimenpiteet ja niiden vaiheittaisuus. Ohjausryhmän palautteen ja kommenttien perusteella on täydennetty selvitystä.

Liitekarttojen ja taulukon avulla on havainnollistettu tavoitteita, osaluonteellisia hoito- ja kehittämissuunnitelmia sekä puuston, rakenteiden ja pinnoitteiden vaiheittaista toteuttamista.

2 EINO LEINON PUISTON , LINNAN PUISTON RANTAVYÖHYKKEEN SEKÄ KUSTAA III KADUN YMPÄRISTÖ- JA KASVILLISUUSSELVITYS SEKÄ HOITO- JA KEHITTÄMISOHJELMA

2.1 Yleistä

Eino Leinon puisto sekä Linnan puiston Kustaa III:n kadun itäpuolinen osa muodostavat varsin yhtenäisen kokonaisuuden. Alue rajautuu idässä rantaa seuraavaan hopeapajujen muodostamaan puukujanteeseen, joka on osa keskeistä Vanajaveden rantoja seuraavaa rantareittiä. Länsipuolelta tarkasteltava puistoalue rajautuu Kustaa III:n hopeapajujen reunustamaan katuun, joka on myös itsessään keskeinen osa selvitys- ja suunnittelualuetta. Pohjoisessa Linna muureineen ja vallihautoineen muodostaa alueelle reunan. Etelässä alue rajautuu vanhoihin hienoihin puukortteleihin, ns. talomuseon alueeseen.

Alue on hyvin tasainen. Maaperä on entistä järvenpohjaa sekä täyttömaata. Linna on keskeinen osa alueen maisemakuvaa ja sen näkyminen on jatkossakin erittäin tärkeää. Rantapuisto on tänä päivänä tämän alueen osalta varsin hyvässä kunnossa. Kustaa III:n kadun eteläpään puisto on muutamia yksittäisiä puistoalueen puita lukuun ottamatta huonokuntoisinta.

Alueella on pysäköintialue, leikkipaikka sekä laaja nurmialue esiintymislavoihin ja katsomoihin. Linnanpuistossa järjestetään erilaisia tapahtumia.

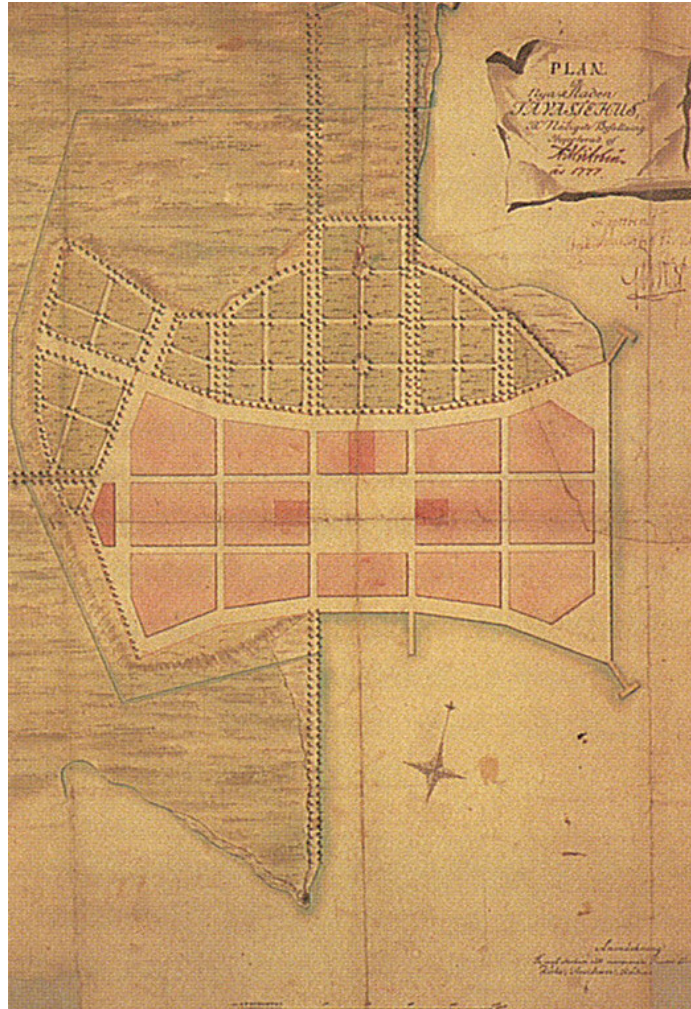
Alueen valaistuksessa on käytössä pallovalaisin sekä rantareitin hopeapajuja valaisevat maavalot. Alueella on käytössä useita erimallisia ja -värisiä puistoroska-astioita.

Kuva yllä: Avoimet näkymät linnalle ovat tärkeä säilyttää (Kuva: HK)

2.2 Historialliset lähtökohdat

Työn taustaksi laaditussa historia- ja maisemaselvityksessä (FCG Planeko oy, 2008) on käyty tarkemmin läpi alueen historiaa ja kehitysvaiheita sekä maisemallisia lähtökohtia. Tässä yhteydessä kuvaillaan lyhyesti niitä keskeisiä vaiheita, jotka olleet ovat kehittämisohjelman lähtökohtina.

Arbinin asemakaava v. 1777 (Lähde: Puistojen kaupunki 1995)

Kaupungin ja linnan yhdistävä Kustaa III:n katu on ollut linjauksena jo 1777 luvulla Arbinin asemakaavassa ja se näkyy vuoden 1870 Kuninkaankartassa. Eino Leinon puiston poikittainen yhteys on esitetty 1830-luvun asemakaavassa. Kustaa III:n kadun (aiemmin Linnantie) alkuperäiset puut olivat piilipuita eli salavia, hopeapajut on istutettu 1940-luvulla. Molemmiin puolin linnalle vievää tietä on ollut pitkään tulvivaa alavaa ja avointa maastoa ja vasta 1960-luvun lopulla perustettiin Linnanpuisto sekä istutettiin rantareitin hopeapajut. Linnan ja kaupungin korttelien välinen avoin historiallinen maisematila on säilynyt. Kustaa III:n kadun eteläpää sijoittuu Engelin ruutukaava-alueelle (v. 1828), tällä ns. talomuseon alueella vanhimmat talot ovat 1830-luvulta. Puistovaliokunnan pöytäkirjoista löytyy tieto tilattavista/istutetuista lehmuksista vuodelta 1904 Koulukadun ja Niittykadun väliseen mäkeen, joka tarkoittaa nykyisen Kustaa III:n kadun eteläosaa.

Ilmakuvassa 1960-luvulta erottuvat jo 1940-luvulla istutetut hopeapajut sekä puiston poikki kulkeva kanava. Polkujen risteyksessä on ollut korosteena istutuksia. Kuva: Arvo Granholm. (Lähde: Hämeenlinnan kaupungin historiallinen museo)

2.3 Maisemalliset lähtökohdat

Maisematilallisesti keskeisiä ovat avotilojen reunoja rajaavat puukujanteet ja -rivit. Näkymät linnan suuntaan sekä muutamista solmukohdista avautuvat näkymät Vanajavedelle sekä takaisin kaupungin suuntaan ovat tärkeitä. Rantareitin hopeapajut jatkuvat myös linnan pohjoispuolelle sekä Vanajaveden vastarannalle Aulangolle. Suurmaisemassa esim. Vanajavedeltä tai Varikonniemeltä katsottuna linna, Linnanpuisto sekä Eino Leinon puisto ja Kustaa III:n katu muodostavat maisemallisen kokonaisuuden, jossa puisto muodostaa yhtenäisen siluetin ja eräänlaiset raamit linnalle.

Linnanpuiston rantaa Varikonniemeltä katsottuna huhtikuussa 2008 (Kuva RG)

2.4 Toiminnalliset lähtökohdat

Kustaa III:n katu on keskeinen yhteys kaupungilta linnalle. Vilkkaassa virkistyskäytössä oleva rantareitti on osa laajempaa Vanajaveden rantoja kiertävää lenkkiä. Rantareitin hopeapajut tarjoavat suojaa ja tunnelmallisen reitin sen käyttäjille. Linnanpuiston nurmialueella pidetään monenlaisia tapahtumia, mm. konsertteja sekä muita yleisön massatapahtumia. Pysäköintialue ja leikkipaikka palvelevat linnaan tutustujia, tapahtumien järjestäjiä ja niihin osallistuvia. Puistossa järjestetään liikuntatapahtumia niin lapsille kuin aikuisillekin. Lisäksi nurmialueen laidassa on kuntoiluvälineitä.

2.5 Rakenteelliset lähtökohdat

Keskeinen nurmialue on kovassa käytössä, joten sen täytyy olla hyvin perustettu ja kuivatuksen tulee toimia. Tällä hetkellä Kustaa III:n kadun kuivatus on hoidettu imeytyskaivoin.

Nurmialueelle sijoittuva esiintymislava on rakennettu aikanaan väliaikaiseksi rakennelmaksi. Alueelle sijoittuu myös vaatimaton katsomorakennelma. Vaalaistus on hoidettu pallovalaisimin.

2.6 Hämeenlinnan kansallisen kaupunkipuiston hoito- ja käyttösuunnitelman sekä kaavalliset lähtökohdat

Hoito- ja käyttösuunnitelman tavoitteissa mainitaan, että linnan siluetti on ollut joka puolelta ihailtavissa väljästi istutettujen puistovyöhykkeiden lomitse. Näkymien ja yhteyksien säilyminen on kehittämisen merkittävimpiä tavoitteita.

Alueella merkittävien puukujanteiden kunnosta huolehditaan varoen rakentamisvaurioita ja liikenteen rasitusta. Kujanteiden uusiminen tehdään historialliseen taustaan perustuen ja suunnitellaan toteutettavaksi pitkälle aikavälille. Kujannetyyppisten puiden lajisto pyritään palauttamaan pitkällä aikavälillä historiallisten ajatusten mukaisiksi.

Linnan ympäristön rantojen virkistyskäyttömahdollisuuksia parannetaan. Alueen luonteen mukaan puistojen sisällä kulkevat käytävät pidetään pääsääntöisesti ilman asfalttipintaa.

Kustaa III:n kadun kenttäkivipäällyste on määrätty asemakaavamääräyksellä säilytettäväksi.

Puistot puukujanteineen reunustavat linnanäkymää (Kuva EK)

2.7 Tavoitteet koko alueelle

Historiallisten, maisemallisten, toiminnallisten, rakenteellisten sekä hoito- ja käyttösuunnitelman ja kaavallisten lähtökohtien perusteella kehittämissuunnitelman tavoitteena on:

- Kustaa III:n kadun yhteyden korostaminen
- puukujanteiden säilyttäminen / vaiheittainen uudistaminen
- Kustaa III:n kadun harventuneen puukujanteen uudistaminen alkuperäisellä puulajilla (salavalla)
- avoimen maisematilan/nurmialueen säilyttäminen
- näkymien säilyttäminen linnalle ja linnalta kaupunkiin päin
- rantareitin kehittäminen
- toimintojen kehittäminen
- nurmialueen kehittäminen
- valaistuksen kehittäminen

2.8 Osa-alueet ja niiden nykytilanne, tavoitteet sekä toimenpiteet

Selvitys- ja suunnittelualaue on jaettu seitsemään osa-alueeseen. Osa-alueet on esitetty liitekartassa 1.

Linnan puiston, Eino Leinon puiston sekä Kustaa III:n kadun puusto on kuntokartoitettu , raportin päiväys 14.5.2008. Kuntokartoituksen laati Hämeenlinnan kaupunki, luonnonhoitotoimisto.

Tavoitteet on esitetty liitekartassa 2. ja kehittämistoimenpiteet liitekartassa 3. Puuston uusimisen vaiheet on esitetty liitekartassa 4. Liitteessä 5. on yhteenvedotaulukko toimenpiteistä vaiheittain priorisointijärjestyksessä.

1. Pysäköintialue

Nykytilanne

Linnan puiston pohjoislaidalle sijoittuu hiekkapintainen, jäsen telemätön pysäköintikenttä. Paikoitellen maan pintaan on muodostunut kuoppia ja pinnoite on kulunut. Pysäköintialueen reunassa on Molok-syväsäiliö jätteille. Pysäköintialuetta valaisee muutama pallopylväsvalaisin.

Pysäköintialueen koillisreunassa kasvaa komea ja hyvälatvuksinen vaahtera aivan leikkipaikan kupeessa. Se on määritelty kuntokartoituksessa kuntoluokkaan 1 (erittäin hyväkuntoinen puu ilman vaurioita). Hiekkapintaisen pysäköintialueen keskellä kasvaa yksi huonokuntoinen ja pienehkö vaahtera. Kuntokartoituksessa puusta on todettu: kuntoluokka 4 (puu on huonossa kunnossa), runko palanut ja latvuksessa on huonoja oksia. Vaahteran alla on pieni nurmikkoalue.

Pysäköintialueen toinen nurmikkosaareke on Kustaa II:n kadun ja hiekkapintaisen paikoitusalueen rajalla. Nurmikkokaistaleiden aluetta jäsen televä vaikutus ei ole kovin hyvä, koska niitä ei ole rajattu hiekkakentästä. Esiintymislava rajaa pysäköintialuetta eteläreunalla. Esiintymislavan molemmin puolin kasvaa marja-aroniaa.

Kuva yllä: Pysäköintialue kaipaa jäsentämistä (kuva EK)

Pysäköintialueen ja linnan välissä, vallihautojen molemmin puolin kasvaa itsestään kylväytyneitä, jo hyvin kookkaitakin koivuja, jotka peittävät näkymiä linnalle ja juuristollaan mahdollisesti vaurioittavat vallihaudan rakenteita. Niiden kaatamista suositellaan, vaikka ne eivät selvitysalueeseen suoranaisesti kuulukaan.

Pysäköinti- ja leikkialueen pohjoispuolelta on 1700-luvulla kulkenut tie, joka on johtanut linnan sillalle. Vanhoissa valokuvissa tietä on rajannut matalat ja jykevät puurakenteiset aidat.

Kustaa III:n kadun kujannepuut on kaadettu pysäköintialueen länsireunalta.

Tavoitteet

Kehittämisohjelman tavoitteena on pysäköintialueen pinnoitteen ja rakenteen kunnostaminen, alueen rajaaminen ja paikoituspaikkojen jäsentely linnan historiallisesti arvokkaaseen ympäristöön soveltuvalla tavalla.

Kustaa III:n kadun puukujanteen täydentäminen pysäköintialueen länsireunalla on kokonaisuuden kannalta tärkeää.

Toimenpiteet

Teetetään/tehdään suunnitelma pysäköintijärjestelyistä alueella. Suunnitelmassa otetaan huomioon turistibussit, jouheva sisään- ja ulosajo sekä turvallisuus. Myös alueen visuaalinen jäsentely on tärkeä. Pysäköintialueen avoi-

muus säilytetään, tavoitteena on rajata ja jäsentää aluetta mahdollisimman vähäeleisesti (esim. matalin yksijuoksuisin tummiksi käsitellyin puuaidoin ja pysäköintipaikkojen merkitseminen esim. nupukivinauhoin). Uusitaan kentän rakennekerrokset (mikäli katsotaan tarpeelliseksi), tehdään kallistukset, mahdolliset salaojitukset, tasataan ja tuoda uusi sorapinnoite. Ensisijainen rajaustarve on pysäköintialueen pohjois- ja länsireunalla. Valaistussuunnitelma liitetään pysäköintialueen suunnitelmaan. Pallovalaisimet suositellaan vaihdettavaksi epäsuorasti valaiseviin alaspäin suunnattuihin pylväsvalaisinmalleihin (esim. Maaherranpuiston ja Aleksis Kiven puiston rantareitin valaisinmalli tai vastaava.) Suunnitelma hyväksytetään museoviraston edustajalla.

Pysäköintipaikan keskialueen vaahtera ja nurmikkokaistaleet poistetaan. Leikkipaikan vieressä oleva iso vaahtera on säilyttämisen arvoinen ja se tulee huomioida uudessa pysäköintialuesuunnitelmassa. Suositeltavaa on, että pysäköintialueen suunnitelma tehdään samanaikaisesti leikkipaikan suunnitelman kanssa.

Pysäköintialueen jäsentely tehdään puiston uusimisen toisessa vaiheessa (arvioituna vuosina 2011-2012).

2. Leikkialue

Nykytilanne

Linnan puiston pohjoislaidalle sijoittuu leikkialue. Lehdettömään aikaan leikkipaikan kirkkaan väriset leikkivälineet erottuvat turhankin kauas ja vievät huomiota linnalta. Leikkipaikka kaipaisi myös nykyistä selkeämpää rajausta. Erityisesti lehdettömään aikaan alue vaikuttaa kovin paljaalta. Puistoalueen pensasistutukset keskittyvät leikkipaikan ympärille. Leikkipaikkaa rajaamassa on myös tammia ja kyynelkoivuja. Puusto on hyväkuntoista. Leikkivälineiden lisäksi alueella on penkki ja pari roska-astiaa. Penkki poikkeaa ulkonäöltään puistoalueiden muista penkeistä. Valaistusta ei leikkipuistolla juuri ole. Pysäköintialueen pylväsvalaisin on lähinnä oleva valonlähde.

Linnanpuiston pohjoislaidan leikkialuetta suojaa länsipuolelta leikattu pensasaita (unkarinsyreeni). Pensasaita on rehevä ja tuuhea ja toimii selkeänä rajana paikoitusalueelle. Leikkipaikan luoteisnurkassa kasvaa kolme hyväkuntoista rautatieomenapuuta, joiden alle on istutettu perennoja.

Leikkipaikkaa rajaa pohjoispuolella kolme nuorta tammaa ja eteläpuolella kaksi kyynelkoivua. Kuntokartoituksessa tammet, kyynelkoivut ja rautatieomenapuut on määritelty kuntoluokkaan 1 (erittäin hyväkuntoinen puu ilman vaurioita). Puut on istutettu 1994 leikkipaikan saneerauksen yhteydessä. Tammet kasvavat nurmikolla, kyynelkoivut nurmikolla/perennaistutuksen yhteydessä.

Kuva yllä: Leikkipaikan kasvit ovat hyväkuntoisia (kuva EK)

Tavoitteet

Hoito- ja käyttöohjelman tavoitteena on leikkipaikan rajaamisen kehittäminen avoimesta nurmi- ja käytäväalueesta linnan ympäristöön soveltuvalla tavalla.

Leikkivälineistön kehittäminen monipuolisemmaksi ja ilmeeltään ja väriykseltään paremmin linnan ympäristöön soveltuvaksi.

Valaistuksen parantaminen on leikkipaikan ympärivuotisen käytön kannalta keskeinen tavoite.

Toimenpiteet

Teetetään/tehdään tarkempi suunnitelma leikkialueesta. Leikkipaikka rajataan koillissivustaltaan esim. uudella pensasaidalla. Pohjois- ja kaakkoissivustoilta leikkipaikka voidaan rajata matalalla, jyräkerakenteisella aidalla, joka ilmeeltään soveltuu linnaympäristöön. Aita on esimerkiksi tervattu tummaksi. Leikkivälineistöä uudistetaan monipuolisemmaksi ja ilmeeltään ja väriykseltään paremmin linnaympäristöön soveltuvaksi. Penkit vaihdetaan – penkkejä vähentään kaksi.

Leikkipaikan pohjoissivustalta löytyvät puupaalut/tolpat poistetaan. Leikkivälineet ja penkit uusitaan. Valtaosa nykyisistä leikkivälineistä on hyväkuntoisia ja voidaan sijoittaa johonkin muuhun - vähemmän keskeisellä paikalla olevaan - puistoon.

Uudet leikkivälineet mielellään metallisia, ei kuitenkaan kovin moderneja, vaan perusvälineitä, joissa on hillitty värit. Väreiksi sopivat esim. tumman-

harmaa ja tehostevärinä tiilenpunainen. Isoille ja pienille sijoitetaan omat välineensä ja osa-alueensa ja välineet ryhmitellään tiiviimmin. Isoille soveltuvat esim. kiipeilymasto, tasapainoiluvälineet, pyörivä keinulauta ja pienille hiekkalaatikko, keinut, liukumäki/kiipeilytorni.

Leikkipaikan hyväkuntoisia puita ei poisteta, istutuksia lisätään jäsentämään ja rajaamaan leikkialueen toimintoja.

Leikkialueen perusparannus tehdään puiston uusimisen toisessa vaiheessa. (arvioituna vuosina 2011-2012).

Kuva yllä: Nykyiset puupollarit poistetaan. Kuva alla: Leikkipaikkaa ja pysäköintialuetta voidaan rajata esim. matalalla aidalla linnan ympäristön tyyliin sopivalla tavalla, kuten sillan kaiteet on tehty. (Kuvat EE ja EK)

3. Okakuusikon ympäristö

Nykytilanne

Puistoalueen koilliskulmauksesta, läheltä rantaa löytyy paljon keskustelua herättänyt okakuusiryhmä. Kuuset vaikuttavat hieman vieraalta elementiltä historiallisessa maisemassa, mutta toisaalta tuovat kaivatun ikivihreän lisän maisemakuvaan lehdetöntä kautta silmällä pitäen. Puusto on hyväkuntoista. Okakuusiryhmän katveessa on penkkejä ja roska-astia. Entisen mattolaiturin kohdalla vesirajaan viettää kivituhkapintainen luiska. Rantavedessä on teräviä lohkareita.

Linnanpuiston koilliskulmauksen kuusiryhmän puut on kuntokartoituksessa määritetty luokkaan 1 (erittäin hyväkuntoinen puu ilman vaurioita). Kuuset ovat pääasiassa okakuusia, *Picea pungens*. Kuusiryhmä on paikoin turhan tiheä ja peittävä. Kuusia voi harventaa, jotta kasvamaan jätettäville puille jää kunnolla kasvutilaa ja oksisto pääsee muodostumaan tasaiseksi ja kauniiksi. Kilpalatvaisen puun voisi poistaa.

Kuva yllä: Okakuusiryhmä kaipaa harventamista (kuva EK)

Tavoitteet

Tavoitteena on lisätä tilaa ja valoisuutta okakuusikkoa harventamalla. Jos kuntoiluvälineille on lisää kysyntää tai tarvetta, tavoitteena on osoittaa uusille välineille sellainen paikka, missä ne eivät ole avoimien näkymien edessä.

Entisen mattolaiturin rantaa kehitetään.

Toimenpiteet

Okakuusiryhmää harvennetaan, jotta kasvamaan jätettäville puille jää kunnolla kasvutilaa ja oksisto pääsee muodostumaan tasaiseksi ja kauniiksi. Kilpalatvainen puu poistetaan.

Havupuustoa harvennetaan noin puoleen nykyisestä.

Okakuusien harvennus tehdään puiston uusimisen ensimmäisessä vaiheessa (arvioituna vuosina 2009-2010).

Kahlailurannan luiskaa muotoillaan siistimmäksi. Veteen ajetaan jonkin verran hiekkaa, jotta matala kahluualue laajenisi hieman nykyisestäään. Terävät rantakivet poistetaan ja rantaveteen sijoitetaan muutamia pyöreähköjä astinkiviä. Matala hiekka-alue voidaan rajata esim. puupaaluin.

Mikäli myöhemmin herää tarvetta muutamille uusille kuntoiluvälineille, sijoitetaan kuntoiluvälineitä okakuusien katveeseen.

Kahlailurannassa voi ihmetellä vesilintuja. (Kuva EE)

4. Rantareitti ja puukujanne

Nykytilanne

Rantareitti on osa vilkkaassa käytössä olevaa Vanajaveden rantoja kiertävää virkistysreittiä. Reitin molemmin puolin kasvaa hopeapajuja, jotka näkyvät kauempaa vastarannalta omana nauhanaan ja keskeisenä linnan maisemaan kuuluvana elementtinä. Rantareitin pallovalaisintyyppi on hieman erilainen

kuin muualla puistossa ja Kustaa III:n kadulla käytetty pallovalaisin. Hopeapajujen väliin on 1990-luvun alussa asennettu kymmenkunta maavalaisinta, jotka on suojattu ritilöin. Maavalaisimet ovat usein rikki. Rantareitin varteen sijoittuu viisi sora/kivituhkapintaista levennystä, joihin kuhunkin on sijoitettu kaksi penkkiä. Reitin varrella on muutamia roska-astioita.

Linnan puiston rannassa kulkevan rantareitin molemmin puolin on istutettu hopeapajuja ja niistä muodostuu tunnelmallinen puukujanne. Hopeapajut ovat hyväkuntoisia ja hyvin hoidettuja. Niitä on hoitoleikattu viimeksi keväällä 2008, jolloin on poistettu ylipitkät ja kuivat oksat. Kuntokartoituksessa hopeapajut on määritelty kuntoluokkaan 2 (hyväkuntoinen puu, pieniä vaurioita, mutta ne eivät aiheuta vaaraa puun rakenteellisessa kestävyudessa).

Kuva yllä: Rantaraitin hopeapajukujanne Linnan puiston kohdalla. Taustalla näkyvät uudet kuntoiluvälineet. (kuva EK)

Tavoitteet

Linnan edustan rantakujanteen puulajina säilytetään hopeapaju jatkossakin, koska hopeapajurivistö jatkuu myös Linnan pohjoispuolen rannassa. Hopeapajustutukset muodostavat yhtenäisen kokonaisuuden vastarannalta ja Vanajavedeltä katsottuna.

Rantareittiä kehitetään virkistysyhteytenä reittiä puuston uudistamisen yhteydessä leventämällä ja valaistusta parantamalla. Rantareitin valaistusta kehitetään osana Linnanpuiston ja Eino Leinon puiston kokonaisuutta.

Toimenpiteet

Reitin kivituhkapinta tarkistetaan vuosittain ja kivituhkaa lisätään tarvittaessa. Tällä hetkellä rantareitin leveys on n. 3,0 metriä. Rantapuuston uusimisen tullessa ajankohtaiseksi voidaan rantareittiä leventää 3,5 metriä leveäksi, kuten on tavoitteena myös Aleksis Kiven puiston ja Maaherranpuiston rantareitien kohdalla.

Rantareitin pylväsvalaisimet uusitaan alaspäin suuntaavalla valaisinmallilla – malliksi sopii esim. Maaherranpuiston ja Aleksis Kiven puiston rantareiteillä käytetty musta valaisin tai vastaavan tyyppinen malli. Puustoa uusittaessa tulee pohtia maavalojen käytännöllisyyttä – mahdollisesti puukujanteen puut voitaisiin valaista valonheittimin, jotka asennetaan n. 0,5 metrin korkuisiin pylväisiin.

Hopeapajut ovat hyväkuntoisia ja niin hyvin hoidettuja, että niiden uusiminen tuskin tulee ajankohtaiseksi 10 vuoden sisällä. Puiden kuntoa seurataan ja vaaraa aiheuttavat oksat ja puut poistetaan tarvittaessa.

Linnapuiston nykyisiä valaisimia; pallovalaisin sekä rantakujanteen hopeapajuja valaisevat maavalot. (Kuvat EE)

5. Muu puistoalue

Nykytilanne

Linna on voimakkaasti läsnä alueen maisemakuvassa, sillä puistoalue on tasainen ja avoin. Eino Leinon puistossa on rantareitin ohella yksi diagonaalinen puistokäytävä. Kyseinen käytävä on vilkkaassa virkistyskäytössä. Linnan puiston tarkastelualueeseen kuuluvan osan halki kulkee muutamia loivasti kaartuvia puistokäytäviä. Linnan puisto on suosittu tapahtumapaikka; siellä järjestetään kesäisin konsertteja ja muita massatapahtumia. Alueen pohjoisosasta löytyy melko vaatimaton esiintymislava. Lavan läheisyydessä sijaitseva kat-somorakennelma kaipaa uusimista.

Puistoalueilla on kuivatusongelmia. Massatapahtumien seurauksena nurmi on tiivistynyt erityisesti lavan edustan nurmialueella. Painaumakohdat täyttyvät sateella vedellä, joka jää seisomaan. Tilanne on hieman parantunut 2000-luvun alussa rakennetun sepelisalaojan myötä. Puistoalue on valaistu pallovalaisimin. Puistoalueelle on keväällä 2008 sijoitettu pienehkö kuntoilupiste, jossa on kolme laadukasta kuntoiluvälinettä.

Alueen keskivaiheille sijoittuu kukkapenkki, johon istutetaan kesäksi puistoruusuja. Leikkipaikan eteläpuolisella nurmikkoalueella kasvaa pieni vaahtera ja sen lähetyvillä suurikokoinen isoriippapaju. Molemmat puut on määritelty kuntokartoituksessa kuntoluokkaan 3 (puu kohtalaisessa kunnossa). Isoriippapaju kärsi vuoden 2005 sateista ja märistä olosuhteista ja sen latvus on vieläkin harva. Vaahteran kasvu on ollut pysähdyksissä useamman vuoden.

Kuva yllä: Vaahtera ja isoriippapaju ovat kärsineet liiallisesta kosteudesta (kuva EK)

Linnan puiston nurmikko on tiivistynyt sekä epätasainen ja nurmikon kuivatus ei toimi. Nurmikkoalue on entisellä tulvamaalla, ja aiemmissa maaperätutkimuksissa (13.11.1998, Hämeenlinnan tekninen osasto) on todettu maaperän olevan savea, liejua, turvetta ja silttiä, jonka päällä on täyttömaata ja kasvu-alustakerros.

Kuva yllä: Hämeen keskiaikainen linna, etualalla esiintymislava (kuva EK)

Linnan puiston nurmikkoaluetta pohjoislaidalla rajaavat esiintymislava sekä sen sivuilla kasvavat pensasaidanteet.

Eino Leinin puisto liittyy saumattomasti Linnan puistoon. Puiston keskeisenä elementtinä on avoin nurmikko, jonka läpi kulkee diagonaalinen kivituhkapintainen puistokäytävä. Puistokäytävä on vilkas kevyenliikenteenväylä, jonka kautta kuljetaan Aleksis Kiven puiston rantareitille. Puistoa rajaavat hopeapajurivistöt: rannan puukujanne, Kustaa III kadun varren puut sekä Niittykadun varren hopeapajut. Niittykadunvarren hopeapajut ovat vanhempia kuin rantakujanteen puut. Kolme hopeapajua on kuntoluokkaa 3 (puu kohtalaisessa kunnossa, lahoa ei havaittu), yksi kuntoluokkaa 2 (hyväkuntoinen puu, pieniä vaurioita, mutta ne eivät aiheuta vaaraa puun rakenteellisessa kestävyyydessä). Tervein puu sijaitsee rantareitin ja puiston halki kulkevan puistokäytävän kulmassa. Puurivien lisäksi nurmikkoalueella kasvaa hopeapaju, joka on kuntoluokkaa 3 (puu kohtalaisessa kunnossa, lahoa ei havaittu).

Eino Leinin puiston hopeapajut on hoitoleikattu viimeksi keväällä 2008, jolloin puista on poistettu kuivat ja ylipitkät oksat.

Kuva yllä: Eino Leinon puiston hopeapajuja (kuva EK)

Tavoitteet

Tavoitteena on oleskelunurmen kunnostaminen kestävämmäksi.

Nykyinen esiintymislava korvataan uudella arkkitehtonisesti korkeatasoisella lavalla ja katsomo on uusittu.

Vaahtera ja mahdollisesti sen lähettyvillä kasvava suurikokoinen isoriippapaju kaadetaan niiden kunnon heikennyttyä.

Tavoitteena on monipuolistaa Eino Leinon puiston puuvalikoimaa istuttamalla lounaiskulmaukseen muutama uusi pikkupuu esim. tataarivaahtera tai koristeomenapuu ja saada kukkivia ja hopeapajuja pienempiä puita rikastuttamaan puistoa ja ilmentämään vuodenaikojen vaihtelua kukinnalla ja syysvärityksellä.

Diagonaalista puistokäytävää kehitetään kevyenliikenteenväylän esim. leven-
tämällä ja parantamalla pinnoitetta sekä valaistusta. Samalla koko puistoalueen valaistusta kehitetään.

Eino Leinon puiston Niittykadun puoleinen hopeapajurivistö uusitaan, jotta puurivi on jälleen yhtenäinen ja tasainen.

Toimenpiteet

Puistoalueesta teetetään tarkempi suunnitelma. Jatkosuunnittelua varten on tärkeää, että täyttömaasta ja kasvualustakerroksesta otetaan kaivuunäytteet ja viljavuustutkimukset. Niiden avulla voidaan tehdä tarkemmat suunnitelmat kasvualustan parantamiseksi. Nurmikko täytyy perustaa uudelleen ja kasvualustan koostumusta pitää todennäköisesti parantaa nykyistä ilmavammaksi ja hiekkapitoisemmaksi.

Linnan puiston nurmikko kunnostetaan, poistetaan ruusupenkki ja toteutetaan uudet ruusuistutukset Linnanpuiston keskivaiheille, kohtaan, jossa puistoaluetta lähes diagonaalisesti leikkaavat puistokäytävät kohtaavat. "Ruusu-rundelli" muodostuu neljästä risteyskohtaan rajautuvasta istutusalueesta. Yhdessä "palaset" muodostavat ellipsimäisen alueen, joka kehystää ja korostaa risteyskohtaa.

Kustaa III:n kadun kuivatussuunnittelu ja -toteutus ja sen vaiheistaminen huomioidaan Linnanpuiston ja Eino Leinon puiston nurmialueen suunnittelussa ja kunnostamisessa.

Esiintymislava on pysäköintialueelta katsottuna umpinainen ja peittää näkymiä. Katsomorakennelmakin kaipaa uusimista. Samoin alueen roska-astiat. (Kuvat EE)

Eino Leinon puiston nurmi kunnostetaan, poistetaan lounaiskulmauksessa oleva kohtalaisessa kunnossa olevaa puu ja istutetaan tilalle muutama kukkiva pikkupuu. Niittykadun varresta poistetaan tällä hetkellä kohtalaisessa kunnossa olevat puut, istutetaan Niittykadun varteen puurivistö, teetetään suunnitelma esiintymislavasta ja katsomosta. Rakennutetaan uusi esiintymislava, uusitaan katsomorakennelma ja puistoalueen valaisimet. Valaistusperiaatteena alaspäin valon suuntava malli, esim. Maaherranpuiston ja Aleksis Kiven puiston rantareitillä käytetty musta valaisin tai vastaavan tyyppinen. Esiintymislava voisi olla ilmava ja kevytrakenteinen sekä väritykseltään neutraali (harmaan eri sävyt) – samoin kuin katsomorakennelmakin.

Reittien kivituhkapinta tarkistetaan vuosittain ja kivituhkaa lisätään tarvittaessa. Diagonaalista nurmialueen poikki kulkevaa puistoreittiä on mahdollista

leventää (tällä hetkellä reitti on n. 3,0 metriä leveä) nurmialueen kunnostamisen yhteydessä esim. 3,5 metriä leveäksi. Muut reitit voivat olla kapeampia n. 2,5-3,0 metriä leveitä.

Eino Leinon puiston poikittaisyhteys on mm. pyöräilijöiden vilkkaassa käytössä. Toimenpide-ehdotuksena reitin leventäminen ja valaistuksen parantaminen. (Kuva EE)

Leikkipaikan eteläpuolisella nurmikolla kasvava vaahtera ei ole kokonaisuuden kannalta tärkeä ja sen voi poistaa, varsinkin, jos puu kunto huononee. Läheisen isoriippapajun kuntoa ja kasvua seurataan.

Eino Leinon puiston hopeapajujen kuntoa seurataan ja vaaraa aiheuttavat oksat ja puut poistetaan tarvittaessa. Niittykadun puut ovat kohtuullisessa kunnossa ja niiden uusiminen tulee ajankohtaiseksi 7-8 vuoden sisällä. Uusittaessa puurivi saadaan jälleen yhtenäiseksi. Puurivien ulkopuolella nurmikkoalueella kasvava hopeapaju korvataan eri puulajilla, esimerkiksi koristeomenapuulla.

Niittykadun varren uudelleenistutus tehdään kerralla, jotta puurivistä tulee yhtenäinen. Taimimateriaalin tulee olla samaa alkuperää. Se varmistetaan parhaiten kasvattamalla valitulla taimistolla riittävä määrä sopimustaimia.

Eino Leinon puiston Niittykadun varren hopeapajut uusitaan neljännessä vaiheessa (arvioituna vuosina 2015-2016).

Linnan puiston nurmikon perusparannus tehdään puiston uusimisen kolman-
nessa vaiheessa (arvioituna vuosina 2013-2014).

6. Kustaa III:n kadun pohjoispää

Nykytilanne

Kustaa III:n katu on historiallisesti arvokkain osa koko tarkastelualueetta. Jo Kuninkaankartassa vuodelta 1780 ja muutamaa vuotta tätä aiemmin Arbinin asemakaavassa on ollut samaisella paikalla yhteys linnalle. Puukujanneakseli toistuu sen jälkeen kaavakartoissa ja historiallisissa kartoissa. Jykevien puiden reunustama mukulakivipäälysteinen katu muodostaa juhlallisen saapumisen linnalle ja on hieno elementti maisemassa. Puulajina on hopeapaju. Useimmat puut ovat kohtalaisessa kunnossa. Katu on valaistu pallovalaisimin. Kustaa III:n kadulla on kuivatuksen rakenteina pelkästään imeytyskaivot.

Kustaa III:n kadun hopeapajut on määritelty kuntokartoituksessa pääasiallisesti kuntoluokkaan 2-3 (puu hyväkuntoinen tai kohtalaisessa kunnossa). Eino Leinon puiston kohdalla on kaksi kuntoluokan 4 (puu huonossa kunnossa) hopeapajua, joista kummastakin on poistettu suuria oksia. Lisäksi toisessa puussa on alkavaa pehmentymää, toinen on ontto. Linnan puiston kohdalla kadun länsipuolen puurivissä on kuntoluokan 5 (puussa runsaasti vaurioita ja rakenteellisesti heikkoja kohtia). Puusta on poistettu isoja oksanhaaroja, joiden leikkuupinnat ovat lahoamassa. Latvus on muutenkin harva.

Kustaa III kadun hopeapajut on hoitoleikattu viimeksi keväällä 2008 poistamalla ylipitkät ja kuivat oksat.

Kuva yllä: Kustaa III:n kadun hopeapajukujanne (kuva EK)

Tavoitteet

Tavoitteena on Kustaa III:n kadun puukujanteen hopeapajujen korvaaminen salavilla, joka on kadun alkuperäinen puulaji.

Kadun kuivatusta ja valaistusta kehitetään.

Kustaa III:n kadun länsipuolinen jalkakäytävä kivetään pienen pienin mukulakivin Kustaa III:n kadun eteläosan jalkakäytävän tapaan.

Toimenpiteet

Kahden vuoden sisällä poistetaan lähellä Niittykadun risteystä olevat kaksi huonokuntoista hopeapajua. Kadun länsipuolen puurivissä kasvava kuntoluokan 5 puu poistetaan heti, kun se aiheuttaa vaaraa.

Kustaa III kadun katupuiden uusimiseen varaudutaan tekemällä kasvatussopimus valitun taimiston kanssa. Näin turvataan yhtenäinen ja riittävä taimiaineisto.

Teetetään kuivatussuunnitelma Kustaa III:n kadun kuivattamiseksi. Kuivatuksen toteutus ennen tai samaan aikaan kuin puukujanne uusitaan. Jos kadun pinnoitetta joudutaan purkamaan, rakennetaan se vastaavanlaiseksi kenttäki-veykseksi kuivatustöiden jälkeen (pinnoitteen säilyttämisestä on asemakaavamääräys).

Valaisimet uusitaan. Puistoalueelle valittua valaisinta käytetään yhtenäisyyden vuoksi myös Kustaa III:n kadulla. Kustaa III:n kadun länsipuolinen jalkakäytävä kivetään pienen pienin mukulakivin Kustaa III:n kadun eteläosan jalkakäytävän tapaan.

Puukujanteen uusiminen tehdään kolmannessa vaiheessa (arvioituna vuosina 2013-14).

7. Kustaa III:n kadun eteläpää

Nykytilanne

Jykevien lehmusten reunustama katu on kenttäkivipäällysteinen. Puutalot rajaavat katutilasta intiimin kokonaisuuden. Kustaa III:n kadun eteläpään toinen jalkakäytävistä on päällystetty pienen pienillä mukulakivillä. Noin puolet puista on huonokuntoisia. Katu on valaistu pallovalaisimin.

Kustaa III:n kadun eteläpään katupuut ovat puistolehmuksia. Katutila on hieno ja puut näyttävät komeilta. Lähemmässä tarkastelussa huomaa, että useiden puiden rungoissa on vaurioita. Kuntokartoituksessa on todettu, että kaikista niistä löytyi porauksessa pehmentymää rungosta. Huonokuntoisia, kuntoluokka 4:n puita on 13 kpl. Puut voivat tulla vaarallisiksi lyhyessä ajassa ja niiden kuntoa pitää seurata säännöllisesti.

Kuva yllä: Kustaa III:n kadun puistolehmuksia (kuva EK)

Tavoitteet

Lehmuskujanteen puita pyritään säilyttämään niin pitkään kuin se on turvallista.

Valaistusta kehitetään, kuitenkin niin, että linna on päätepisteenä se maa-merkki, johon katse ohjataan. Näin ollen ei suositella esim. puiden valaisua valonheittimin.

Toimenpiteet

Lehmuskujanteen puita pyritään säilyttämään niin pitkään kuin se on turvallista. Erityisesti huonompikuntoisten puiden kuntoa seurataan säännöllisesti ja tehdään tarvittavia hoitotoimenpiteitä. Kun huonokuntoisia puita on pakko alkaa poistaa, korvataan kaikki puut uusilla puistolehmuksilla.

Arviolta yhdeksän – kymmenen vuoden päästä (vuosina 2017-18) joudutaan kaikki lehmukset uusimaan. Istutettavien puistolehmusten tulee olla samaa ikäluokkaa ja ne uusitaan kaikki kerralla, jotta saadaan yhtenäinen puukujanne. Taimimateriaalin tulee olla samaa alkuperää. Se varmistetaan parhaiten kasvattamalla valitulla taimistolla riittävä määrä sopimustaimia.

Valaisimet uusitaan puukujanteen uusimisen yhteydessä. Puistoalueelle valittua valaisinta käytetään yhtenäisyyden vuoksi myös Kustaa III:n kadulla. Valaisinmalli alaspäin suunnattu pylväisvalaisin, esim. vastaava kuin Maaherranpuiston ja Aleksis Kiven puiston rantareitin valaisin.

2.4 Vaiheittainen toteuttaminen

Taulukossa liitteenä 5. on esitetty aikataulu ja vaiheet sekä niihin liittyvät toimenpiteet. Toteutumisvuodet ovat arvioita, joihin vaikuttaa se milloin päästään kehittämisohjelman ensimmäiseen vaiheeseen. Toimenpiteet eivät sisällä suunnittelutöitä.

3 OHJEITA JATKOSUUNNITTELULLE

Koko Linnan puiston alueesta ja ympäristöstä tulisi laatia yleissuunnitelma, jotta aluetta voidaan kehittää kokonaisuutena. Lisäksi tarvitaan toteutussuunnitelmat pysäköintialueen ja leikkialueen sekä nurmialueen kunnostamisesta. Samoin Kustaa III:n kadun kuivatuksen toteutussuunnitelmat tulee integroida muun puiston suunnitteluun ja toteuttamisen vaiheistukseen. Esim. Kustaa III:n kadun kujannepuustoa tai nurmialuetta ei kannata kunnostaa ennen kuin mahdolliset kuivatukseen liittyvät rakenteet on tehty.

FCG Planeko Oy

Hyväksynyt

Ulla Räihä
Toimialapäällikkö, arkkitehti SAFA

Tarkastanut

Taina Tuominen
Suunnittelupäällikkö, maisema-arkkitehti MARK

Laatinut

Eeva Eitsi
projektipäällikkö, maisema-arkkitehti MARK

Riikka Ger
maisema-arkkitehti MARK

Else Kaloinen
suunnitteluhortonomi

4 LÄHTEET

Kirjallisuus ja painetut lähteet

1. Ympäristöministeriö – Museovirasto. Rakennettu kulttuuriympäristö. Valtakunnallisesti merkittävät kulttuurihistorialliset ympäristöt. Museoviraston rakennushistorian osaston julkaisuja 16. Helsinki 1993. s.124.
2. Hämeenlinna. toim. Eino Mäkinen. 1952.
3. Hämeenlinnan kaupunki. Hämeenlinnan kansallinen kaupunkipuisto, hoito- ja käyttösuunnitelma. Helsinki 2002.
4. Hämeenlinnan kaupunki. Maaherranpuiston puuston kuntokartoitus. 2008.
5. Hämeenlinnan kaupunki. Aleksis Kiven puuston kuntokartoitus. 2008.
6. Hämeenlinnan kaupunki. Eino Leinon puuston kuntokartoitus. 2008.
7. Hämeenlinnan kaupunki. Linnan puiston puuston kuntokartoitus. 2008.
8. Hämeenlinnan kaupunki. Nyberginmäen puuston kuntokartoitus. 2008.
9. Viheraluekortti I001-001. Linnanpuisto. 18.2.2008.
10. Viheraluekortti I001-002. Eino Leinon puisto. 18.2.2008.
11. Viheraluekortti I002-004. Aleksis Kiven puisto. 18.2.2008.
12. Viheraluekortti I002-003. Maaherranpuisto. 18.2.2008.
13. Hämeenlinnan kaupungin historiallinen museo. Puistojen kaupunki, Hämeenlinnan vanhojen puistojen historiaa ja puistokulttuuria. 1995.
14. Hämeenlinnan kaupungin historiallinen museo, Hämeenlinnan kaupunginarkisto, Hämeenlinnan maakunta-arkisto. Hämeenlinna – Tavastehus. Arx Tavastica 8. Hämeenlinna-seuran julkaisusarja.
15. Hämeenlinnan kaupunki. Hämeenlinna ympäristöineen. Opas matkailijoille. 1915.
16. Hämeenlinnan kaupunki. Hämeenlinna ympäristöineen. Matkailuopas. 1927.
17. Hämeenlinnan kaupunki. Viheralueohjelma 2015. 2005.
18. Hämeenlinnan puistovaliokunnan pöytäkirjat I 1904-1913.
19. Hämeenlinnan puistovaliokunnan pöytäkirjat II 1913-1919.
20. Hämeen ympäristökeskus. Vanajaveden laakson maisema, esihistoria, rakennettu kulttuuriympäristö ja luonto. 2001.
21. Koskinen Pekka. Hämeenlinnan linnoittaminen kustavilaisella ajalla 1772-1808. Väitöskirja. Tampereen yliopisto. 2007.
22. Museovirasto. Hämeen linnan opaskirja. 2001.

Julkaisemattomat lähteet

1. Kaupunginpuutarhuri A. Anderssonin matkakertomus opintomatkalta Ruotsissa ja Tanskassa syksyllä 1908. Hämeenlinna kaupungin historiallinen museo.
2. Björkbomin kellastuneita muistoja Hämeenlinnasta: Puistot. Hämeenlinnan kaupungin historiallinen museo.
3. Böökin kokoelmat. Hämeenlinnan kaupungin historiallinen museo.

Kartat ja kuvamateriaali

1. Hämeenlinnan kaupunginarkisto. A.M. Arbinin asemakaava 1778.
2. Kansallisarkisto. Hämeenlinna. Charta från Tavastehus nya Stadstomter, Plantagier, Kryddgårdar och ängsdelar inom Canalen. 1780.
3. Hämeenlinnan kaupunginarkisto. 1832 asemakaavaan piirretty paloa edeltävä kaava 1830-40-luku.
4. Hämeenlinnan kaupunginarkisto. A.W. Zittingin kopio vuoden 1845 kaavasta 1846.
5. Hämeenlinnan kaupunginarkisto. Kopio vuoden 1872 asemakaavasta. 1887 alf. Caween.
6. Hämeenlinnan kaupunginarkisto. Hämeenlinnan kaupunki n. 1892.
7. Kansallisarkisto. Hämeenlinna. Venäläinen topografikartta. (1800-1900-lukujen vaihteesta)
8. Kansallisarkisto. Hämeenlinna. Plan af Tawastehus utgifven. 1841.

9. Kansallisarkisto. Hämeenlinna. Plan karta från Tavastehus staden. 1845.
10. Kansallisarkisto. Hämeenlinna. Hämeenlinnan kaupungin asemakartta 1:6000. 1926.
11. Kansallisarkisto. Hämeenlinna. Hämeenlinnan kaupungin asemakartta 1:6000. 1940-luvulta
12. Kansallisarkisto. Hämeenlinna. Hämeenlinna 1:5000. 1955.
13. Erkki Saarinen. Rantapuiston uudistussuunnitelma Hämeenlinnassa. 1945.
14. Hämeenlinnan kaupunki. Pictometry-kuvat alueelta 3 kpl.
15. Hämeenlinnan kaupunki. Kantakartta alueelta 2008.
16. Hämeenlinnan kaupunki. Johtotietokartta 1:1000. 11.3.2008.
17. Hämeenlinnan kaupunki. Vesijohto- ja viemärikartta.2008.
18. Hämeenlinnan kaupunki. Kaukolämpökartta. 2008.
19. Hämeenlinnan kaupunki. 20 kV johdot. 2008.
20. Sonera Oy. Kaapelikartta alueelta.2008
21. Hämeenlinnan kaupunki. Vanajaveden pinnankorkeusvaihtelu vuosilta 1996-2000.
22. Hämeenlinnan kaupunki. Linnan puiston maaperätutkimukset. 13.11.1998.
23. Kanta-Hämeen maakuntakaava. 28.9.2006.
24. Hämeenlinnan kaupunki. Keskustan ja kehävyöhykkeen osayleiskaava 19.6.1991.
25. Hämeenlinnan kaupunki. Ajantasa-asemakaava 1:3500. 31.3.2008.
26. Hämeenlinnan kaupungin historiallinen museo. Valokuvia ja viistokuvia eri vuosilta suunnitte-
lualueelta ja sen ympäristöstä.
27. Hämeenlinnan kaupunki. Valokuvia kesältä 2007 ja syksyltä 2006.

5 LIITTEET

1. Osa-alueet
2. Tavoitteet
3. Toimenpiteet
4. Puuston uusimisen vaiheet
5. Aikataulu ja toimenpiteet -taulukko

MAAHERRANPUISTON JA ALEKSIS KIVEN PUISTON SEKÄ RANTAVYÖHYKKEEN KUNNOSTUSSUUNNITELMA

Eino Leinon Puiston ja Linnan puiston rantavyöhykkeen sekä Kustaa III:n kadun hoito- ja kehittämishojjelma

LIITE 5.

AIKATAULU JA TOIMENPITEET

Vaihe	Toimenpide	Osa-alue
1.VAIHE (1-2 v / 2009-10)	Okakuusikon harvennus	Osa-alue 3.
2.VAIHE (3-4 v / 2011-12)	Pysäköintialueen kunnostus ja jäsentäminen + valaistuksen kehittäminen	Osa-alue 1.
2.VAIHE (3-4 v / 2011-12)	Leikkialueen kehittäminen + valaistus	Osa-alue 2.
3. VAIHE (5-6 v / 2013-14)	Kustaa III:n kadun pohjoisosan kuivatuksen parantaminen + valaistuksen kehittäminen	Osa-alue 6.
3. VAIHE (5-6 v / 2013-14)	Nurmialueen kunnostus ja uudet istutukset + poikittaisen reitin leventäminen ja reitistön pinnoitteiden kunnostaminen + valaistus	Osa-alue 5.
3. VAIHE (5-6 v / 2013-14)	Kustaa III:n kadun pohjoisosan kujannepuiden uudistaminen (salava)	Osa-alue 6.
4. VAIHE (7-8 v / 2015-16)	Niittykadun kujannepuiden uudistaminen (hopeapaju) + valaistus	Osa-alue 5.
5.-6.VAIHE (9-10-v / 2017-18-)	Kustaa III:n kadun eteläosan kujannepuiden arvioitu uudistaminen (lehmus) + valaistus	Osa-alue 7.
6. VAIHE (10- v / 2018-)	Rantareitin kujannepuiden kunnon tarkkailu ja uudistamisen tarpeen arviointi (hopeapaju)	Osa-alue 4.
6. VAIHE (10- v / 2018-)	Ennen rantareitin kujannepuiden uusimista rantareitin leventäminen ja valaistuksen kehittäminen	Osa-alue 4.

FCG Planeko Oy

28.8.2008

Eino Leinin puiston, Linnanpuiston ja Kustaa III kadun hoito-
ohjelma

Hämeenlinnan kaupunki

Maaherranpuiston ja Aleksis Kiven puiston sekä rantavyöhyk-
keen kunnostussuunnitelma

0107-D1098
